

Formidleren

Navn: Johannes A. Dons

Fødested: Oslo

Dato: 26.02.1920

Tittel: Førstekonservator

Adresse: Slyngveien 26

Postnr./Sted: 0376 Oslo 3

Biografiske opplysninger: Arbeidsplass hele livet: Universitetet i Oslo. Vitenskapelig assistent fra 1948, konservator fra 1951, ved Mineralogisk-geologisk Museum, førstekonservator fra 1959, bestyrer av museet 1974-86.

Har gjennom årene bl.a. vært medlem av komiteer og styrende organer ved Matematisk-naturvitenskapelig fakultet. Medlem av departementale utvalg for naturbruk og Osloområdet. Vært formann i Norsk Geologisk Forening, redaktør av internasjonalt tidsskrift «Lithos», Norsk geologisk Tidsskrift og Geolognytt. Blant stifterne av International Union of Geological Sciences og Norsk Geologiråd. Generalsekretær ved den 21. Internasjonale Geologikongress, Norden 1960, bl.a. 27 eskursjoner i Norge/Svalbard. Formann i norsk komite for International Council of Museums og Norske Naturhistoriske Museers Landsforbund. Studiereiser og opphold, vesentlig Europa. Arbeidet med Telemarks- og oslo-området geologi fra tidlig i 40-årene og utgitt trykte kart og beskrivelser herfra og fra hele Norge. Har ledet en uendelig rekke med turer og eskursjoner for publikum i Osloområdet og Sør-Norge ellers.

Inn i vestibyen og så første dør til venstre. Her er det Dons holder til i sitt store romslige kontor. Takhøyden er slik som det er vanlig i monumentalbygg fra denne tiden. Bygget er reist i 1911-1917. Romsligheten er også et begrep vi synes passer godt til dagens intervjuobjekt. Til vår bemerkning om takhøyden, bemerker Dons at han har hatt god plass til bunkene med arbeidsoppgaver på skrivebordet. Vi må medgi at vi synes bunkene er litt lavere nå enn sist vi var innom. Det er et skrivebord som bærer preg av nedtrapping, og 28. februar er siste offisielle arbeidsdag.

Så nå er jobben gjort?

Det later til at det er noen som tror det, men her kan jeg love det er mye ugjort. For å si det mildt, er det med blandete

følelser jeg må se at stillingen jeg nå har ikke blir opprettholdt. Her skal spares 10% på lønnsutgifter så man benytter anledningen til kutt ved naturlig avgang, som det heter. I det hele tatt har knappheten på ressurser til museene vært et problem de senere årene. På den måten at vi får alt for lite, og at vi som skal administrere det hele bruker mye tid og krefter på å begrunne det lille som tilflyter oss. Videreutvikling er jo det vi egentlig skulle drive med, og det er dette vi vil.

Er dette så viktig?

Ja, – museene er Universitetets, vår høyeste læreanstalts, ansikt utad. Det er viktig at vi framstår med et anstendig ansikt utad. Slik begrunner vi, Universitetet, hele vår eksistens, vår systema-

Bølgeslagsmerker og regndråpeavtrykk. Spor etter regnvær på en sandflate i Telemark for 120 millioner år siden. Funnet ved veitutvidelse i Tveitogrend, Vinje i 1970. Dette er av de eldste regndråpeavtrykk som er kjent.

tiske samling av kunnskap og videreformidling av denne kunnskapen. Folk har krav på å få vite hva vi driver med, og det er dette vi gjerne vil gjøre på en best mulig måte.

Men situasjonen er vel ikke helsvart, besøkstallet ved museet nådde jo en topp i fjor?

Det er klart vi er tilfreds med at 52000 var innom her i 1989, og jeg vil gjerne tro at de fleste som kom hadde utbytte av besøket hos oss og at de kommer igjen. Vi har jo så mye fint å by på etterhvert. Men revisjon og renovering av både monterer og innhold står langt oppe på ønskelista. Slik kunne vi presentere oss og geologien på en skikkelig måte. Dessverre havnet vi bak i køen da en utifra bygningenes tilstand foretok en vurdering av hva som måtte gjøres med museene på Tøyen. Zoologisk museum har man nå fått satt i stand. Nå gjenstår

botanisk og så kommer vi. Jeg mener naturlig nok at vi burde ha kommet først siden geologien danner grunnlaget både for zoologi og botanikk.

Vi blir avbrutt av telefonen.

Ja, hallo, det er Dons.

Å, hva slags stein det er i søsterkirkene på Gran. Jo, det er ulike typer kalkstein, noen med bracciopoder, og så er det vel noe mørk stein blant annet camtonitt, en gangbergart. Det sies at gårdene hadde plikt til å levere stein til byggverket. Og disse tok da gjerne løsblokkene så det har blitt litt av hvert. I trappa vet jeg det er en gneis og den er jo ikke lokal. men et øyeblikk du, jeg har en rektor fra Hadeland her nå så jeg skal spørre han om han vet noe mer.

– Det gjorde vi ikke. Det lot forøvrig til at riksantikvaren var fornøyd med svaret han fikk fra Dons.

Skoleverket, hva med det?

Her har geologien vært svært stemoderlig behandlet, nesten neglisjert, – i steinlandet Norge. Desto større utfordringer har vi fått vi som arbeidet her. Men det er en historisk tradisjon at kunnskaper i geologi skal være for de få. De fleste elever som er ferdig med grunnskolens niende klasse vet mye om for eksempel blåveis og ekorn og deres levevis og biotoper. Men 99% av den voksne befolkning i dette landet vet faktisk ikke forskjell på en bergart og et mineral. Kanskje vi bør si at bergarten er mineralets «biotop»?

Har ikke dere geologer selv en del av ansvaret for at det har blitt slik?

Svært lite, mener jeg, og det har sine historiske årsaker. Det var svært lite populært at geologene i sin tid var de første som gikk ut med at arten mennesker slett ikke var 4000 år gammelt, noe kirken og dermed makten i samfunnet hårdnakket hevdet svært lenge. Forresten pågår det fortsatt «apeprosesser» noen steder. Vi ble på en måte stilt i skammekroken i forrige århundre, og det har vært svært vanskelig å komme ut derifra, det henger litt igjen, ser det ut til.

Ingen lysning?

Nja, men jeg er på ingen måte fornøyd med de nye læreplanene i orienteringsfag hverken for grunnskolen eller for den videregående skole. Men det blir lett slik når det ikke finnes geologer som bekler sentrale kommandoposter i samfunnet, i departementene og i ulike råd og utvalg. De forsvant til oljeindustrien da dette startet, og siden har de blitt der. Nå er det fritt fram for andre faggrupper som naturlig nok kjører fram sine saker. Det er meningsløst at mesteparten av geologiundervisningen i videregående skole gjøres av filologer ofte gjennom geografiundervisningen eller andre samfunnsfag. fagplanen som nå skal tas i bruk har blitt til et miniuniversitetsfag ribbet for alt som er spennende. Tilbake står tørre kjedelige puggekunnskaper. Dette er drepende for geologiinteressen.

Du har selv et faderskap når det gjelder å spre kunnskaper om faget, tar du ansvaret for dette?

Det er vel «Steinklubben» og andre geologiforeninger du tenker på, Steinklubben har forøvrig rukket å bli 25 år. Joda, det vedkjenner jeg meg gjerne. Men dette var jeg ikke alene om. Det er vel så at jeg hadde ideen om at noe burde gjøres for de ofte svært unge gjengangerne vi hadde her på museet. barns iver, nysgjerrighet og virketrang må man ta vare på. Gunnar Henningsmoen og Thor Johnne var med på å dra igang dette og Steinklubben har vært drevet godt siden. Nå er de inne i en svært god periode har jeg inntrykk av.

Så nå kommer det mange unge «geologer» etterhvert?

Det har aldri vært siktemålet ved Steinklubben. Det er et tilbud til barn og unge hvor de gjennom turer og museumsbesøk og møter skal få et gløtt inn i geologiens spennende verden. viten om hvor de så kan hente inn mer viten om geologien, kan de bli viktige støttespillere for oss i den posisjonen de havner i livet. Det er nyttig for dem selv, geologien og samfunnet forøvrig. Jeg vil tro at en kommuneingeniør som har vært innom Steinklubben en periode ikke uten videre vil legge et tomtefelt midt i en gammel tungmetallgruve eller på værste radioaktive skiffere.

Hvordan er ditt forhold til samlere?

Det har vel variert litt. På en måte var det enklere før. Miljøet var lite og oversiktlig. Alle kjente alle, man visste om hverandre, hvem som hadde vært hvor. Nå er miljøet stort og uoversiktlig, og formen på steinsamling hos de ulike er svært forskjellig. Man har fått inn sterke kommersielle interesser og et ganske stort press fra utlandet. Vi har vært nødt til å bruke naturvernloven og verne en del sentrale forekomster. Hvor effektivt dette vernet er, er det vanskelig å si. Men det fungerer rimelig bra tror jeg, til tross for en del kjedelige episoder. Det burde ikke være vanskelig å få forståelse i samlermiljøet for at en del forekomster nærmest må betraktes som

hellige naturdokumenter. Men brudne kar vil vel finnes i alle leire til enhver tid. Stort sett så har vi ett svært godt forhold til samlere og vi har hatt fine samarbeidsprosjekter gjennom museets venneforening, såvel som foreningene her i byen.

Har museet noen fordeler av dette samarbeidet?

Skal man samarbeide må det være en rimelig balanse mellom hva man gir og hva man tar. Jeg synes vi ligger omtrent i likevekt i så måte. Vi gir kunnskap for eksempel gjennom mineral og fossilbestemmelser og vi mottar som gaver en del interessant vitenskapelig materiale til våre magasin og utstillinger samt til forskning.

Steinsamling har forøvrig lange tradisjoner her i landet. Det var ikke uvanlig at de kondisjonerte hadde fine samlinger sentralt plassert i sine hjem. Både Jacob Aall og Bernt Anker hadde bra samlinger som de stolt viste fra til besøkende. Prins Christian Fredrik (1814), senere kong Christian den 8. av Danmark hadde også en praktfull samling. Du skal se at det var ikke bare politisk renkespill de drev med på Eidsvoll. Kanskje var det en og annen godstuff i omløp også. Jeg vil altså legge vekt på at det forplikter å samle stein. Dette er naturdokumenter. Det er derfor viktig at de blir tatt godt vare på; det vil si at merking og katalogisering må være viktige deler av hobbyen. Enhver samler må tenke på hva som vil skje med samlingen den dagen samleren ikke er der lengre. Den kan havne som veigrus! Jeg vil i denne sammenheng minne om, at i den grad det ikke medfører forpliktelser for museet, så mottar vi gjerne testamentariske gaver. En fin mineralsamling fulgte forøvrig deichmanns testamentariske bog gave til Oslo by i sin tid.

Kan vi si noblesse oblige = adelskap forplikter?

Ja, det skulle passe.

Tiden har gått fort i selskap med Dons, vi skjønner at vår tid er ute da han diskret nevner at nå må han hjem for å snekre til noen plater til å henge opp bergartstelefonkatalogomslagene for 1988. De skal ha en utstilling med disse framover til våren.

I døra kommer vi på at det er vanlig å spørre ved slike anledninger:

Hva nå?

Det blir etterhvert gjort istand et lite krypinn til meg et eller annet sted i bygningen, så det kan vel tenkes at jeg får noe å stille med fremover.

Kårstue?

Ja.

Tenket vi det ikke!

STEIN ved ghw

